

Miras Hukuku Bakımından Ceninin Durumunun Değerlendirilmesi

Assessment of the Legal Status of Fetus in Terms of Law of Inheritance

Yrd. Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA*

Özet:

Cenin, tam ve sağ doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren hak ehliyetini kazanacağını öngören TMK'nın 28. maddesine paralel olarak, 582/l. maddesinde sağ doğmak şartıyla mirasçı olacağı düzenlenmiştir. Sözü edilen hükümde yasal ve iradi mirasçı ayırımına gidilmediğinden, cenin yasal mirasçı olabileceği gibi, onun, ölüme bağlı tasarruf yoluyla mirasçı atanmasına da bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca mirasbırakanın ölümü anında ana rahminde bulunan cenin, sağ doğduğu takdirde, belirli mal vasiyeti alacaklısı da olabilir.

TMK'nın 583/l. maddesi uyarınca, mirasbırakan mirasın açıldığı anda henüz var olmayan bir kimseye, artmirasçı veya artvasiyet alacaklısı olarak, tereke veya terekeye ait belirli bir malı bırakılabilir. Söz konusu düzenlemeye göre, ileride doğacak çocuğun artmirasçı veya artvasiyet alacaklısı olabilmesi için, mirasbırakanın ölümü anında cenin durumunda bulunması şart değildir. Mirasın açıldığı anda henüz cenin olarak bile ana rahmine düşmüş olmayan nondum conceptus bir varlık, mirasbırakan tarafından artmirasçı olarak atanabilecek veya artvasiyet alacaklısı olabilecektir.

Anahtar Kelimeler:

Cenin, Ebrıyo, Hak Ehliyeti, Mirasçı, Belirli Mal Vasiyeti Alacaklısı.

Abstract:

In parallel with the Article No.: 28 of the Turkish Civil Code, which envisages that a fetus shall have the capacity to Rights a legal right as soon as conception takes place, provided that the fetus gets born alive and without any damage, it is stipulated, under Article No.: 582/l, that a fetus shall be deemed as a heir only if he/she gets born alive. Since there is no distinction between legal and voluntary heir in the aforementioned provision, a fetus may be the legal heir, and there is no obstacle that prevents appointment of a heir by making a decision on the basis of death. Also, if the fetus in uterus gets born alive at the time when the devisor is dead, such fetus may also be in the status of the creditor of bequest of a certain property.

In accordance with the Article No.: 583/l of Turkish Civil Code, devisor may bequeath any property, which is inherited, to anybody, who is not even alive at that specific time, as reversionary heir or reversionary creditor of will. According to the aforementioned regulation, for a child, who shall be born in the future, to be a reversionary heir or reversionary creditor of will, it is not obligatory for such child to be in status of a fetus at the time when the devisor is dead. A nondum conceptus being, who is not even in the womb at the time when the will is opened, may be assigned as reversionary heir by the devisor or may be in the status of reversionary creditor of will.

Keywords:

Fetus, Embryo, Capacity to Rights, Heir, Creditor of Bequest of a Certain Property.

* Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Kişiliğin kazanılmasını düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 28. maddesinde tam ve sağ doğan çocuğa, ana rahmine düştüğü andan itibaren hak ehliyeti tanınmış ve böylece cenin hukuki bir statüye kavuşturularak; onun kişiye tanınan haklardan yararlanması sağlanmıştır. Söz konusu düzenlemede kişiliğin geçmişe etkili olarak kazanılmasında sadece “ana rahmine düşme” anından bahsedilmiş ise de, tıp bilimindeki gelişmeler neticesinde, günümüzde insan embriyosunun oluşumu artık sadece ana rahminde meydana gelmemekte; in vitro fertilizasyon (tüp bebek) yönteminde yumurta ile spermin ana rahmi dışında tıbbi bir müdahaleyle döllenmesi neticesinde de embriyo oluşumu mümkündür. Bu durumda, tüpte (in vitro) döllenme neticesinde tam ve sağ doğan çocuğun, hak ehliyetini hangi andan itibaren kazanmış sayılacağı meselesi gündeme gelmektedir.

TMK'nın 28/II. maddesinde ceninin hak ehliyetini geçmişe etkili olarak kazanacağını öngören kuralın, miras hukukuna ilişkin hükümlerde yansımalarına rastlanmaktadır. Bunlar, ceninin sağ doğmak koşuluyla mirasçı olacağını düzenleyen TMK'nın 582/I. maddesi ile mirasın açıldığı tarihte mirasçı olabilecek bir ceninin bulunması halinde mirasın paylaşılmasının doğuma kadar erteleneceğini öngören 643/I. maddesidir.

Kişiliğin başlangıç anı hakkındaki tartışmaya paralel bir tartışma ceninin mirasçılığına ilişkin olarak, TMK'nın 582/I. maddesi bakımından gündeme gelmektedir. Burada TMK'nın 582/I. maddesi gereğince yalnızca mirasbırakanın ölümü anında ana rahmine düşmüş olan cenin mi sağ olarak doğduğunda mirasçı olacaktır, yoksa mirasbırakanın ölümü anında tüpte döllenmiş bulunan ancak henüz ana rahmine transfer edilmemiş olan veya dondurularak saklanan embriyo da, yasal olarak mümkün olmasa bile, bir şekilde mirasbırakanın ölümünden sonra ana rahmine transfer edildiğinde ve ileride sağ olarak doğduğunda mirasçı sıfatını kazanabilecek mi sorusu karşımıza çıkmaktadır.

TMK'nın 643/I. maddesine göre, mirasbırakanın ölümü anında mirasçı olabilecek bir cenin var ise doğuma kadar mirasın paylaşılması ertelenir. Söz konusu hüküm bağlamında mirasın paylaşılmasının ertelenebilmesi için mirasbırakanın ölümü anında mutlaka çocuğun ana rahmine düşmüş olması gerekir mi, yoksa yumurta ile spermin tüpte döllendirilmesiyle oluşturulan embriyonun, kanunen yasak olmasına rağmen, bir şekilde mirasbırakanın ölümünden sonra ana rahmine transfer edilmesi halinde de mirasın paylaşılması ertelenebilecek mi hususunun irdelenmesi gerekir.

Yukarıda kısaca açıklanan konuların ele alınması amacıyla yönelik bu çalışma üç ana bölüme ayrılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde cenin kavramı incelendikten sonra, ikinci bölümünde ceninin kişilik kazanması üzerinde durulacaktır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümü, ceninin miras hukuku açısından durumunun değerlendirilmesine özgülmüştür. Bu kapsamda ceninin yasal mirasçı olması, mirasçı atanması, vasiyet alacaklısı olması ve artmirasçı olarak tayin edilmesi hususları, öğretilerde ileri sürülen görüşler de dikkate alınarak incelenecektir.

I. CENİN KAVRAMI

Cenin kavramı, TMK'nın çeşitli hükümlerinde (m. 427/b.3, 582/I, 643) kullanılmakla birlikte, esasen tıp bilimine ait bir kavram olması münasebetiyle, yasa da tanımlanmış değildir. Aynı şekilde Üremeye Yardımcı Tedavi Uygulamaları ve Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezleri Hakkında Yönetmelik'te de, doğum öncesi döneme ilişkin bir kavram olan embriyo kavramı kullanılmış, ancak embriyonun tanımına yer verilmemiştir.

Öğretilerde, cenin (fetüs, dölüt, nasciturus) kavramı, ana rahmine düşmüş, ancak henüz tam ve sağ olarak doğmamış çocuk için kullanılmaktadır.¹ Yumurta ile spermin döllenişmesiyle oluşan insan organizmasına, gebeliğin ilk haftalarında henüz organların şekillenmediği dönemde “*embriyo*”; az çok insan şeklini aldığı ve organlarının oluştuğu dönemde ise “*cenin (fetüs)*” denilmektedir.² Ana rahmine henüz düşmemiş olanlar ise “*nondum conceptus*” kavramıyla ifade edilmektedir.³

Esasında embriyo ve cenin (fetüs) kavramları tıp bilimine ait kavramlar olduğundan, tıp bilimi tarafından yapılan tanımlarının geçerli olduğunu kabul etmek gerekir. Tıp biliminde, ana rahminde bulunan insan organizması, gelişim evrelerine göre farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Buna göre, yumurta ve spermin döllenişmesinden itibaren gebeliğin ilk sekiz haftası içinde embriyo; ge-

¹ ÖZSUNAY, Ergun, Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, 4. bs., İstanbul, 1979, s. 17; ZEVKLİLER, Aydın/ACABEY, Beşir/GÖKYAYLA, Emre, Medeni Hukuk, 6. bs., İzmir, 2000, s. 199; ARPACI, Abdülkadir, Kişiler Hukuku: Gerçek Kişiler, İstanbul, 2000, s. 7; ÖZTAN, Bilge, Şahsın Hukuku: Hakiki Şahıslar, 6. bs., Ankara, 1994, s. 14; SEROZAN, Rona, Çocuk Hukuku, 2. bs., İstanbul, 2005, s. 91; OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, Kişiler Hukuku: Gerçek ve Tüzel Kişiler, 12. bs., İstanbul, 2012, s. 15.

² ÖZSUNAY, Ergun, “Hayatın Başlangıcı ve Sonuna İlişkin En Önemli Hukuksal Sorunlar”, Bülent Davran'a Armağan, İstanbul, 1998, s. 10; AYDIN ÜNVER, Tülay, Ceninin Hukuki Konumu, İstanbul, 2011, s. 8; KURT, Leyla Müjde, “Cenin Malvarlığı Hakları”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, Sy. 1, 2011, s. 180.

³ Serozan, Çocuk Hukuku, s. 91; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 20; Aydın Ünver, s. 9; HAUSHEER, Heinz/AEBI-MÜLLER, Regina E., Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, 2. Auflage, Bern, 2008, s. 20.

beliğin 8. haftasından doğuma kadar olan dönemde ise cenin (fetüs) kavramları kullanılmaktadır.⁴

Embriyo, ana rahminde gerçekleşen bir dölleme neticesinde meydana gelebileceği gibi, toplumda tüp bebek olarak bilinen in vitro fertilizasyon yönteminde yumurta ile sperm ana rahmi dışında tıbbi bir müdahaleyle döllenmesi neticesinde de oluşabilir.

II. CENİNİN KİŞİLİK KAZANMASI

Cenin mirasçılık durumunu incelemeye geçmeden önce, kişilik kazanması ve kişiliğin başlangıcına ilişkin tartışmaların ele alınması gerekir. Ceninin kişilik kazanması bakımından, TMK'nın gerçek kişilerde kişiliğin kazanılmasını düzenleyen 28. maddesindeki kural uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, "*Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar...*".

Tam doğumdan söz edilebilmesi için çocuğun bütün organlarıyla annenin vücudundan tamamen ayrılması gerekir.⁵ Sağ doğumla kast edilen ise, çocuğun annenin vücudundan ayrıldıktan sonra çok kısa bir süre bile olsa anneden bağımsız olarak yaşamaya başlamasıdır. Sağ doğum için, kalbin atması nefes alma, ağlama, gibi çocuğun yaşadığını gösteren tıp biliminin kabul ettiği herhangi bir yaşam belirtisini göstermesi yeterlidir. Esasında sağ doğumun tesbiti tıp biliminin konusu olduğundan, tıp bilimi belirli bir olguyu çocuğun sağ doğduğuna dair bir ölçü olarak kabul ediyorsa, hukuken de sağ doğumun varlığı kabul edilmelidir.⁶

⁴ <http://www.tipterimlerisozlugu.com.>, E. T.: 21.06.2016.

⁵ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 215; HATEMİ, Hüseyin, *Kişiler Hukuku* İstanbul, 2013, s. 12; HELVACI, Serap, *Gerçek Kişiler*, 3. bs., İstanbul, 2011, s. 5; ÖZTAN, Şahsın Hukuku, s. 11; OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, s. 10; ÖZSUNAY, *Gerçek Kişiler*, s. 13; AKIPEK, Jale G./AKINTÜRK, *Turgut/ATEŞ KARAMAN*, Derya, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, C. I, 9. bs., İstanbul, 2012, s. 241; DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan, *Türk Özel Hukuku*, C. II, *Kişiler Hukuku*, 11. bs., İstanbul, 2011, s. 15; KILIÇOĞLU, Ahmet M., *Medeni Hukuk*, Ankara, 2016, s. 202; BERETTA, Pierra, *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I (Art. 1-456 ZGB)* (Hrsgb.: Heinrich HONSELL/Nedim Peter VOGT/Thomas GEISER), 4. Auflage, Basel, 2010, Art. 31, N. 3; BUCHER, Andreas, *Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz*, 4. Auflage, Basel, 2009, N. 194; BREITSCHMID, Peter, *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht inkl. Kindes- und Erwachsenenschutzrecht*, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf, 2012, Art. 31, N. 2; Hausheer/Aebi-Müller, s. 14-15; HÜRLIMANN-KAUP, Bettina/SCHMID, Jörg, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf, 2010, s. 192.

⁶ ÖZTAN, Şahsın Hukuku, s. 12-13; ÖZSUNAY, *Gerçek Kişiler*, s. 13-14; KILIÇOĞLU, s. 201; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 216; Helvacı, s. 6; Hatemi, s. 12; Dural/Öğüz, s. 15-16; Akipek/Akintürk/Ateş Karaman, s. 242; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 11; Beretta, BSK ZGB I, Art. 31, N. 4, 6; MANNSDORFER, Thomas M., "*Rights of Embryo and Fetus in Private Law*", *Swiss Reports Presented at the XVIth International Congress of Comparative Law, Part II, Zurich, 2002*, s. 517; Breitschmid, *Handkomm.*, Art. 31, N. 2; Beretta, BSK ZGB I, Art. 31, N. 3; Hausheer/Aebi-Müller, s. 15; Hürlimann-Kaup/Schmid, s. 192; HOFER, Sibylle/HRUBESCH-MILLAUER, Stephanie/ROBERTO, Vito, *Einleitungsartikel und Personenrecht*, Bern, 2011, s. 193.

Doğumdan sonra çocuğun belli bir süre yaşaması ya da yaşama kabiliyetine sahip olması şart olmayıp, bir an bile olsa yaşam belirtileri gösterdiğinin tespiti sağ doğmuş kabul edilmesi için yeterlidir. Çocuk, annesinin vücudundan tam olarak ayrıldıktan ve bağımsız olarak yaşamaya başladıktan kısa bir süre sonra ölmüş olsa dahi sağ olarak doğmuş kabul edilir ve hukuken bu kısa süre boyunca hak sahibi olup, borç altına girebilir.⁷ Bu kabul özellikle miras hukuku açısından önemli sonuçlar doğurur. Şöyle ki, sağ olarak tamamıyla doğan çocuğun sadece birkaç dakika yaşadıkdan sonra ölmesi halinde, hukuki açıdan kişilik kazanmış olduğu kabul edileceğinden, ölümü halinde, onun miras payı kendi mirasçalarına geçecektir. Buna karşılık kişilik kazanmadığı kabul edilecek olunursa, onun miras payı mirasbırakanın mirasçalarına geçecektir.⁸

TMK'nın 28/II. maddesi uyarınca, tam ve sağ doğan çocuk, hak ehliyetini, ana rahmine düştüğü andan itibaren elde etmektedir. Hükümden anlaşıldığı üzere, cenin hak ehliyetini geçmişe etkili olarak doğumdan önceki bir andan itibaren, yani ana rahmine düştüğü andan itibaren kazanmaktadır.

TMK'nın 28/II. maddesinde çocuğun, kişiliğini geçmişe etkili olarak ana rahmine düştüğü andan itibaren kazanacağına ilişkin kabul edilmiş olan bu varsayım sayesinde mevcut olmayan bir olgu mevcut sayılmakta, henüz tam ve sağ olarak doğmamış olan çocuk, ana rahmine düştüğü anda doğmuş gibi kabul edilmektedir.⁹

Ceninin kişiliğini geçmişe etkili olarak kazanabilmesi için ana rahmine düşmüş olması gerekmektedir. Bu noktada çocuğun ana rahmine hangi anda düştüğü sorusunun yanıtlanması gerekir. Ana rahmine düştüğü anı belirlemek tıp biliminin konusu olduğundan TMK'da ana rahmine düşme anını belirleyen kesin bir ölçü verilmemiştir. Öğretide, ana rahminde gerçekleşen döllemelerde, çocuğun ana rahmine düşme anının, kadının gebe kaldığı an olduğu kabul edilmektedir.¹⁰

Ceninin ana rahmine düştüğü anın ispatı, ispata ilişkin genel hüküm olan TMK'nın 6. maddesine tabi olmakla birlikte, öğretide TMK'nın 287/II. ve 302/I. maddelerinin burada kıyasen uygulanabileceği savunulmaktadır. Söz konusu hükümlerde çocuğun doğumundan önceki 300. gün ile 180. gün arasında ana rah-

⁷ Zevkililer/Acabey/Gökyayla, s. 216; Arpacı, s. 6; Kılıçoğlu, s. 202; Akipek/Akintürk/Ateş Karaman, s. 242; Aydın Ünver, s. 12; Breitschmid, Handkomm., Art. 31, N. 2; Hausheer/Aebi-Müller, s. 15; Hürlimann-Kaup/Schmid, s. 192; Hofer/Hrubesch-Millauer/Roberto, s. 193.

⁸ /Akintürk/Ateş Karaman, s. 245; Aydın Ünver, s. 12, dn. 30; Hausheer/Aebi-Müller, s. 14.

⁹ SEROZAN, Rona, Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku, İstanbul, 2011, s. 288-299; Aydın Ünver, s. 17; Kılıçoğlu, s. 204; Akipek/Akintürk/Ateş Karaman, s. 245.

¹⁰ Dural/Öğüz, s. 18; Helvacı, s. 7; Özsunay, Gerçek Kişiler, s. 17; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 13; Arpacı, s. 8.

mine düştüğü karine olarak kabul edilmektedir. Bu karine, ceninin lehine olarak, yani onu en uzun süre hak ehliyetinden yararlandıracak şekilde sonuç doğurmak üzere yorumlanmalı, böylece, tıbbi inceleme yoluyla aksi ispat edilmedikçe, çocuğun doğumundan geriye doğru 300. gün, onun ana rahmine düştüğü tarih olarak kabul edilmelidir.¹¹

Hak ehliyetinin, tam ve sağ doğmak koşuluyla geçmişe etkili olarak kazanılacağını öngören kuralın (TMK m. 28/II) amacı, çocuğun gelecekteki birtakım malvarlığı menfaatlerinden yoksun kalmasını önlemektir. Bunun sonucu olarak, cenin henüz ana rahminde iken, ölen babasına mirasçı olabilecektir. Bu açıdan bakıldığında, mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olma kuralına (TMK m. 580/I ve m. 581/I), ceninin tam ve sağ doğmak koşuluyla mirasçı olacağı yönünde getirilen istisnanın (TMK m. 582/I) ve mirasın açıldığı tarihte, yani mirasbırakanın öldüğü tarihte, mirasçı olabilecek bir ceninin bulunması halinde mirasın paylaşılmasının ceninin doğumuna kadar erteleneceğine ilişkin TMK'nın 643/I. hükmünün, esasında TMK'nın 28/II. maddesinde öngörülen kuralın miras hukuku alanındaki görünümü olduğu söylenebilir.¹²

TMK'nın 28/II. maddesinde hak ehliyetinin geçmişe etkili olarak kazanılmasında “*ana rahmine düşme*” anından söz edilmiştir. Ancak tüp bebek (in vitro fertilizasyon) yönteminde sperm ile yumurta kadın vücudu dışında, tüp içinde döllenilerek embriyo oluşturulmakta ve daha sonra embriyo kadının rahmine transfer edilmektedir. İşte bu durumda kişiliğin başlangıcı anının döllenme anı mı, yoksa embriyonun ana rahmine transfer edildiği an mı olacağı meselesi gündeme gelmektedir. Esasında hak ehliyetinin kazanılması bakımından ana rahminde gerçekleşen bir döllenme neticesinde meydana gelen embriyo ile yapay olarak tüpte meydana gelen döllenmeyle elde edilen embriyo arasında bir fark bulunmayıp, her iki durumda da cenin tam ve sağ doğmak şartıyla hak ehliyetini geçmişe etkili olarak kazanmaktadır. Burada tartışmalı olan husus, tüp bebek (in vitro fertilizasyon) yönteminde hak ehliyetinin başlangıç anı olarak döllenme anının mı, yoksa embriyonun ana rahmine transfer edildiği anın mı esas alınacağına ilişkindir.

Öğretide hakim ona görüşe göre¹³ Kanun'daki “*ana rahmine düşme*” ifadesi, bilimsel gelişmeler ışığında, kanunun güncel ve amaca uygun yorumuyla, “*döl-*

¹¹ Akipek/Akıntürk/Ateş Karaman, s. 257; Kurt, s. 183; Beretta, BSK ZGB I, Art. 31, N. 12; Wildisen, Handkomm., Art. 544, N. 2.

¹² Aydın Ünver, s. 27; ABT, Daniel, Praxiskommentar Erbrecht (Hrsgb.: ABT, Daniel/ WEIBEL, Thomas), Basel, 2007, Art. 544, N. 1; Hürlimann-Kaup/Schmid, s. 192; Hofer/Hrubesch-Millauer/Roberto, s. 193, 194.

¹³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 13-14; Helvacı, s. 7, dn. 24; Serozan, Medeni Hukuk, s. 386; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 224; Arpacı, s. 9; Aydın Ünver, s. 20-21; Kurt, s. 184; KESKİN, Dilşad,

lenme” olarak anlaşılmalı ve kişiliğin başlangıç anı döllenme anı olarak kabul edilmelidir. Böylece tüpteki embriyonun da TMK’nın 28/II. maddesinden yararlanarak, tam ve sağ doğmak şartıyla, tüpte döllenme anından itibaren hak ehliyetine sahip olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu kabulün sonucu olarak, embriyo ana rahmine transfer edilmeden önceki dönemde basit bir eşya veya ana babanın kişiliklerine bağlı bir obje olmaktan kurtulmuş olmaktadır. Bu çözüm, kanun koyucunun amacına da uygundur. Özellikle embriyonun belirli bir süre dondurularak saklanması ve uzun bir süre sonra ana rahmine yerleştirilmesi durumunda, kişiliğin başlangıç anının embriyonun ana rahmine yerleştirildiği an olarak kabul edilmesi çocuğun aleyhine sonuçlar doğurabilecektir. Halbuki, kanun koyucunun amacı cenini başlangıçtan itibaren korumaktır. Bu itibarla embriyonun dondurulup saklandığı ve daha sonra ana rahmine transfer edildiği ihtimal de dahil olmak üzere, hak ehliyetinin, döllenme anında, başka bir ifadeyle embriyonun oluştuğu anda kazanıldığını kabul etmek yerinde bir çözüm gibi görünmektedir.

Cenin hak ehliyetine sahip olması için gerekli olan sağ olarak tamamıyla doğma kanuni şartının, geciktirici şart mı, yoksa bozucu şart mı olduğu öğretilerde tartışmalıdır. Cenin tam ve sağ olarak doğması şartını geciktirici şart olarak nitelendiren görüşe¹⁴ göre, sağ olarak tamamıyla doğma şartı gerçekleşinceye kadar hak ehliyetinin hüküm ve sonuçları askıdadır. Tam ve sağ doğum şartının gerçekleşmesi halinde cenin hak ehliyetini kazanacak, ancak hak ehliyeti hükümlerini, TMK’nın 28/II. maddesi yoluyla, geçmişe etkili olarak, yani dölleme anından itibaren doğuracaktır.

Buna karşılık, ceninin tam ve sağ olarak doğması şartını bozucu şart olarak nitelendiren görüşe¹⁵ göre ise, cenin hak ehliyetini ana rahmine düştüğü andan

“Doğum Öncesi Gerçekleşen Zarar Verici Fiil Sebebiyle Tazminat: Ceninin Tazminat Talebi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Sy. 1-2, 2013, s. 748; Bucher, N. 205 vd. Öğretilerde bir görüş, yapay döllenme halinde kişiliğin başlangıcı bakımından, embriyonun ana rahmine transfer edildikten sonraki aşamada ana rahmine tutunduğu anın, yani nidasyon anının esas alınması gerektiğini ileri sürmektedir (Hatemi, s. 11; Breitschmid, Handkomm., Art. 31, N. 8; Hausheer/Aebi-Müller, s. 19; Hürlimann-Kaup/Schmid, s. 194; Beretta, BSK ZGB I, Art. 31, N. 17).

¹⁴ Zevkililer/Acabey/Gökyayla, s. 221; Özsunay, Gerçek Kişiler, s. 20; Helvacı, s. 7; Dural/Öğüz, s. 19; Akipek/Akintürk/Ateş Karaman, s. 245; Arpacı, s. 8; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 17; Beretta, BSK ZGB I, Art. 31, N. 5, 20; Keskin, s. 746; Breitschmid, Handkomm., Art. 31, N. 7; RIEMER, Hans Michael, Personenrecht des ZGB, 2. Auflage, Bern, 2002, s. 82; PEDRAZZINI, Mario/OBERHOLZER, Niklaus, Grundriss des Personenrechts, 4. Auflage, Bern, 1993, s. 31.

¹⁵ OĞUZOĞLU, H.Cahit, Medeni Hukuk, Şahsın Hukuku-Aile Hukuku, 5. bs., Ankara, 1963, s. 224, dn. 1; TUOR, Peter/SCHNYDER, Bernhard/SCHMID, Jörg/RUMO-JUNGO, Alexandra, Das Schweizerisches Zivilgesetzbuch, 13. Auflage, Zürich, 2010, s. 125; SCHWANDER, Ivo, Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB) (Hrsgb.: Heinrich HONSELL/Nedim Peter VOGT/Thomas GEISER), 2. Auflage, Basel, 2003, Art. 544, N. 2; PIOTET, Paul, Schweizerisches Privatrecht, Erbrecht, Band IV/2, Basel/Stuttgart, 1981, s. 557; WILDISEN, Christoph, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf, 2012, Art. 544, N. 1; Abt, Praxiskomm., Art. 544, N. 1; Hürlimann-Kaup/Schmid, s. 192.

itibaren kazanır ve haklarını ana rahmine düştüğü andan doğuma kadarki süreçte yasal temsilcisi vasıtasıyla kullanır. Ancak cenin sağ olarak doğmazsa hak ehliyeti geriye etkili olarak ortadan kalkacaktır. *Kurt'un*¹⁶ isabetli olarak belirttiği üzere, ceninin hak ehliyetini bozucu şarta bağlı olarak kazanması, yani henüz doğmamışken yasal temsilci vasıtasıyla sözleşmeye taraf olma hakkının bulunması, hukuki işlem güvenliğini sarsacak nitelikte sonuçlar doğurabilecektir. Zira çocuk ölü doğduğu takdirde, hukuki işlem başlangıçtan itibaren geçersiz hale gelecektir. Diğer taraftan ceninin hak ehliyetini bozucu şarta bağlı olarak kazandığı kabul edilirse, cenin daha ana rahminde iken yasal temsilci aracılığıyla örneğin, tazminat davalarında taraf sıfatını kazanabilecektir. Ancak cenin ölü doğduğu takdirde, taraf ehliyeti başlangıçtan itibaren ortadan kalkacağından mahkemeler boşuna meşgul edilmiş olacaktır. Bu itibarla ceninin hak ehliyetini geciktirici şarta bağlı olarak kazandığının kabulü yerinde bir çözüm gibi görünmektedir. Ceninin ana karnında bulunduğu süreçte ancak Kanun'un açıkça öngördüğü istisnai hallerde (TMK m. 427/b. 3, m. 301, m. 303) haklarının yasal temsilci aracılığıyla kullanılması mümkündür.

Bu konuda ileri sürülen karma görüş¹⁷, kazanılması ve kullanılması söz konusu olan hakkın niteliğinden hareket etmek suretiyle, tam ve sağ doğmak şartının bozucu mu, yoksa geciktirici mi olduğuna karar verilmesi gerektiği yönündedir. Buna göre, ceninin malvarlığı haklarını şarta bağlı olarak, malvarlığı hakları dışındaki haklarını ise, örneğin yaşam hakkı gibi, bozucu şarta bağlı olarak kazandığını kabul etmek gerekir.

III. MİRAS HUKUKU BAKIMINDAN CENİNİN DURUMU

Cenin mirasçılığını düzenleyen TMK'nın 582/I. maddesine göre, cenin sağ doğmak koşuluyla mirasçı olur. Ceninin mirasçılığı, TMK'nın 28/I. maddesine paralel olarak sağ doğma şartına bağlanmıştır. Bu itibarla cenin ölü doğduğu takdirde mirasçılık sıfatını kazanamayacaktır (TMK m. 582/II). TMK'nın 582/I. maddesinde herhangi bir ayrıma gidilmediğinden, cenin yasal mirasçı olabileceği gibi, ölüme bağlı tasarruf yoluyla mirasçı atanması da mümkündür.¹⁸ Ayrıca mirasbırakanın ölümü anında ana rahminde bulunan cenin, sağ doğduğu takdirde, belirli mal vasiyeti alacaklısı da olabilir.

¹⁶ Kurt, s. 181-182.

¹⁷ Hatemi, s. 9; Bucher, s. 52; Mannsdorfer, s. 522; Hausheer/Aebi-Müller, s. 17; Hofer/Hrubesch-Millauer/Roberto, s. 194.

¹⁸ İmre/Erman, s. 452; Kurt, s. 185; Schwander, BSK ZGB II, Art. 544, N. 3; Abt, Praxiskomm., Art. 544, N. 6.

TMK'nın 583/I. maddesine göre, mirasbırakan, mirasın açıldığı anda henüz var olmayan bir kimseye artmirasçı veya artvasiyet alacaklısı olarak, tereke veya terekeye ait belirli bir malı bırakılabilir. Bu hüküm uyarınca ileride doğacak çocuğun artmirasçı veya artvasiyet alacaklısı olabilmesi için, mirasbırakanın ölümü anında cenin durumunda bulunması şart değildir. Mirasın açıldığı anda henüz cenin olarak bile ana rahmine düşmüş olmayan *nondum conceptus* bir varlık, mirasbırakan tarafından artmirasçı olarak atanabilecek veya artvasiyet alacaklısı olabilecektir.

A. Ceninin Yasal Mirasçı Olması

TMK'nın 580/I. maddesi uyarınca, mirasçı olabilmek için mirasbırakanın ölümünde mirasa ehil olarak sağ olmak gerekmektedir. Söz konusu prensip, TMK'nın 581/I. maddesinde vasiyet alacaklısı sıfatının kazanılması bakımından da kabul edilmiştir. Mirasçılık sıfatı ancak mirasbırakanın ölümü anında kazanılır, mirasbırakanın ölümünden önce bu sıfatın kazanılması mümkün değildir.

Mirasbırakanın ölümünde, ona mirasçı olacak kimsenin sağ olması şartına, TMK'nın 582/I. maddesinde bir istisna getirilmiştir. Bahse konu olan hükme göre, cenin, sağ olarak tamamıyla doğmak şartıyla mirasçı olacaktır. Ceninin mirasçılığını düzenleyen bu hüküm, hak ehliyetinin tam ve sağ doğmak koşuluyla ana rahmine düştüğü andan itibaren kazanılacağını öngören TMK'nın 28. maddesine de uygun düşmektedir. Ancak mirasçı olabilmek için, mirasbırakanın ölümü anında sağ olma kuralına getirilen söz konusu istisnai hüküm bulunmasaydı bile, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda, geçmişe etkili olarak hak ehliyetine sahip olacağını öngören TMK'nın 28/II. maddesinden hareketle de ceninin tam ve sağ doğmak şartıyla mirasçı olabileceği sonucuna varılabilecekti.

Cenin sağ olarak tamamıyla doğduktan sonra ne kadar süre yaşamış olduğunun, mirasçılık sıfatını kazanabilmesi açısından bir önemi bulunmamaktadır. Örneğin, sağ olarak tamamıyla doğan ve sadece bir gün yaşadıkten sonra ölen çocuk, TMK'nın 28. maddesi uyarınca hak ehliyetine sahip olacağından bu arada ölen babasına mirasçı olabilecektir. Bunun sonucu olarak, çocuğun, babasının mirasçısı olarak sahip olduğu hakları kendi mirasçısına intikal edecektir.

Kişiliğin başlangıç anı ile ilgili olarak TMK'nın 28/II. maddesi hakkında öğretide yapılan tartışmalara paralel bir tartışma, sağ doğmak koşuluyla ceninin mirasçı olacağını düzenleyen TMK'nın 582/I. maddesi açısından da gündeme gelmektedir. Burada sadece mirasbırakanın ölümü anında ana rahmine düşmüş olan cenin mi sağ olarak doğduğunda TMK'nın 582/I. maddesi gereğince mirasçı olacaktır, yoksa tüpte döllendirme yoluyla elde edilen ve fakat mirasbırakanın

ölümü anında henüz ana rahmine transfer edilmemiş olan embriyo da mirasbırakanın ölümünden sonra ana rahmine transfer edildiğinde ve sağ olarak doğduğunda mirasçılık sıfatını kazanabilecek mi sorusunun yanıtlanması gerekir.

Bunun yanında bir de dondurularak saklanan ve uzun bir süre sonra ana rahmine transfer edilen embriyoların mirasçılığı meselesi karşımıza çıkmaktadır. Dondurularak saklanan embriyolar açısından konuyu düzenleyen Üremeye Yardımcı Tedavi Uygulamaları ve Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in 20/(5). maddesine göre, adaylardan fazla embriyo elde edilmesi durumunda eşlerden her ikisinin rızası alınarak embriyolar dondurulmak suretiyle saklanabilir; ancak saklama süresinin bir yılı aşması halinde her yıl embriyonun saklanması için çiftler mutlaka başvuruda bulunarak taleplerinin devam ettiğini ifade eden imzalı dilekçelerini vermelidir. Eşlerden birinin ölümü veya boşanmanın hükmen sabit olması halinde ya da belirlenen süre son bulduğunda ise saklanan embriyolar imha edilir. Söz konusu hüküm gereği, dondurulmak suretiyle saklanan embriyonun, eşlerden birinin, burada babanın ölümü halinde derhal imha edilmesi gerekmektedir. Kural bu yönde olmakla birlikte, yasal düzenlemeye aykırı şekilde, dondurulmuş embriyonun babanın ölümünden sonra ana rahmine transfer edilmesi halinde doğan çocuğun babasına mirasçı olup olamayacağı sorusu akla gelmektedir.

Öğretide ileri sürülen bir görüşe¹⁹ göre, ceninin yasal mirasçı sıfatını kazanabilmesi, ancak mirasbırakanın ölümünde ana rahmine düşmüş olması halinde mümkündür. Mirasbırakanın ölümünden itibaren 300 gün içinde doğanlar için, TMK'nın 285. maddesi kıyasen uygulanarak, mirasbırakanın ölümünde ana rahmine düşmüş olduğu karine olarak kabul edilir. Böylece mirasbırakanın ölümünden sonra 300 gün içinde sağ olarak tamamıyla doğan çocuğun mirasbırakanın yasal mirasçısı olduğu, buna karşılık mirasın açılmasından 300 gün sonra doğan çocuğun mirasçı olamayacağı sonucuna varılmaktadır.²⁰

Bu görüşü savunanlar, ceninin mirasbırakanın ölümü anında ana rahminde bulunmasını, yasal mirasçılık sıfatını kazanabilmesinin bir şartı olarak kabul ettiklerinden, embriyonun, mirasbırakanın ölümünden sonra ana rahmine transfer edilmesi durumda, çocuğun mirasçı olamayacağı sonucuna varmaktadırlar.²¹

¹⁹ İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan, Miras Hukuku, 8. bs., İstanbul, 2011, s. 287; İNAN, Ali Naim/ERTAŞ, ŞEREF/ALBAŞ, Hasan, Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, 8. bs., Ankara, 2012, s. 455; Abt, Praxiskomm., Art. 544, N. 4.

²⁰ İnan/Ertas/Albaş, s. 455; OĞUZMAN, M. Kemal, Miras Hukuku, 6. bs., İstanbul, 1995, s. 263, dn. 12; Mannsdorfer, s. 523; TUOR, Peter/PICENONI, Vito, Berner Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, III. Band, Das Erbrecht, 2. Abteilung: Die Erbgang (Art. 537-640 ZGB), 2. Auflage, Bern, 1966, Art. 544, N. 3; Schwander, BSK ZGB II, Art. 544, N. 3.

²¹ İmre/Erman, s. 287; NOMER, Haluk, "Sunî Döllenme Dolayısıyla Ortaya Çıkabilecek Nesep Problemleri", Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul, 2000, s. 580-581.

*Nomer'e*²² göre, yapay döllemede çocuğun evlilik ürünü sayılabilmesi için yapay döllemenin evlilik sona ermeden gerçekleştirilmesi yeterli olmayıp, ayrıca ana rahmi dışında elde edilen embriyonun evlilik sona ermeden ana rahmine yerleştirilmiş olması gerekir. Zira ana rahmine transfer edilmemiş embriyonun akıbeti belli olmadığından tüm hukuki sonuçların bu askıda kalmış duruma bağlanması isabetli olmaz. Bu nedenle mirasçılık açısından da yumurtayla spermin dışarıda döllendirildiği an değil, embriyonun ana rahmine transfer edildiği an esas alınmalıdır.

Öğretide savunulan bir diğer görüşe²³ göre ise, embriyonun babanın sağlığında elde edildikten sonra dondurularak saklanması ve onun ölümünden sonra ana rahmine yerleştirilmesi durumunda, eğer çocuk babanın ölümünden itibaren 300 gün içinde doğmuşsa, o takdirde mirasbırakan babasının yasal mirasçısı olarak kabul edilmelidir. *Acabey'e*²⁴ göre, çocuk, evliliğin sona ermesinden itibaren 300 gün geçtikten sonra dünyaya gelmişse, böyle bir ihtimalde ancak, embriyonun evlilik devam ederken elde edildiği ispat edilebilirse, doğan çocuk mirasbırakan babasına mirasçı olabilmelidir.

TMK'nın 28/II. maddesinde yer alan "*ana rahmine düşme*" ifadesinin bilimsel gelişmeler ışığında "*dölleme*" olarak anlaşılması ve böylece çocuğun kişiliğini geçmişe etkili olarak ana rahmine düşme anından değil, dölleme anından itibaren kazanacağına ilişkin kabule uygun olacak şekilde, sperm ve yumurtanın ana rahmi dışında döllendirilmesi yoluyla elde edilen embriyonun, mirasbırakan babanın ölümünden sonra ana rahmine yerleştirilmesi halinde, tam ve sağ doğan çocuğun ölen babasına mirasçı olabileceği sonucuna varmak gerekir.

Esasında ceninin TMK'nın 28/II. maddesi gereğince geçmişe etkili olarak dölleme anından itibaren kişilik kazanmasının en önemli sonucu mirasçılık sıfatını kazanabilmesidir. Cenin nedeniyle mirasın açılmasının ertelenmesini düzenleyen TMK'nın 643. maddesinin gerekçesinde "*...Maddenin İsviçre Medeni Kanununun 605'inci maddesindeki aslında "ana rahmine düşmüş çocuk"tan söz edilmemiştir. Yürürlükteki metinde de "mirasçılar arasında cenin varsa" ifadesi kullanılmıştır.*

²² Nomer, s. 580-581.

²³ ACABEY, M. Beşir, Soybağı: Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocukların Mirasçılığı, İzmir, 2002, s. 187; Kurt, s. 186. Bu görüşü savunanların bir kısmı, 300 günlük süre sınırlamasına tabi olmaksızın, babanın ölümünden önce tüpte dölleme sağlanmışsa, bu yolla elde edilip dondurulan embriyo babanın ölümünden sonra ana rahmine yerleştirilse de, çocuğun, tam ve sağ doğmak şartıyla mirasbırakan babasına mirasçı olabileceğini kabul etmektedir (SEROZAN, Rona/ENGİN, B. İlkay, Miras Hukuku, 4. bs., Ankara, 2014, s. 121; KIRK-BEŞOĞLU, Nagehan, Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları, İstanbul, 2006, s. 55; Aydın Ünver, s. 59).

²⁴ Acabey, s. 190-191.

Bu ifadeler isabetlidir. Zira tıp alanında, çocuğun ana rahminde olması zorunluluğunu ortadan kaldıran, henüz ana rahminde olmayıp da ana rahmine yerleştirilecek biçimde embriyo durumunda belirli yerlerde ve belirli yöntemlerle saklandığı gibi gelişmeler olmuştur." ifadesi yer almaktadır. Gerekçede yer verilen bu ifadeden anlaşıldığı üzere, tüpte döllenirilmesi yoluyla oluşturulan ve henüz ana rahmine yerleştirilmemiş embriyonun bulunması halinde mirasın açılmasının erteleneceği kabul edilmektedir. Buradan hareketle kanun koyucunun, ana rahmi dışında elde edilen embriyonun, mirasbırakanın ölümünden sonra ana rahmine transfer edilmesi halinde, çocuğun tam ve sağ doğmak koşuluyla mirasbırakanın yasal mirasçısı sıfatını kazanacağını kabul edeceği sonucuna varılabilir.²⁵

Embriyonun dondurularak saklanması dışında, Üremeye Yardımcı Tedavi Uygulamaları ve Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in 20/(4). maddesine göre, söz konusu hükümde belirtilen tıbbi zorunluluk hallerinde üreme hücrelerinin de dondurularak saklanması mümkündür. Dondurularak saklanan üreme hücreleri de tıpkı dondurularak saklanan embriyolar gibi, sahibinin ölümü halinde imha edilmelidir. Ancak ilgili yasal düzenlemeye aykırı olarak, üreme hücrelerinin sahibinin ölümünden sonra imha edilmemesi ve ana rahmine yerleştirilmesi ihtimali söz konusu olabilir. Böyle bir ihtimalde doğan çocuğun, mirasbırakanın yasal mirasçısı sıfatını kazanıp kazanamayacağı sorusu akla gelmektedir.

Sperm ile yumurtanın ana rahmi dışında döllenmesi yoluyla elde edilen embriyonun babanın ölümünden sonra ana rahmine yerleştirilmesi halinde, doğan çocuğun babasına mirasçı olmasını kabul etmekle birlikte, dondurularak saklanan sperm ile anaya ait yumurtanın döllenmesi halinde ileride doğan çocuğun, babasına mirasçı olabileceğinin kabulü mümkün görünmektedir.²⁶ Kişiliğin başlangıcı açısından önemli olan dölleme anı olduğuna göre, bahsedilen bu ihtimalde mirasbırakanın ölümü anında ana rahmine düşmüş bir cenin olmadığı gibi, yumurta ve spermin ana rahmi dışından döllenmesi sonucunda elde edilmiş bir embriyo da mevcut değildir.

Sağ olarak tamamıyla doğmak koşuluyla yasal mirasçı olacak cenin, yasal mirasçılarının mirası kazanmasında geçerli olan külli halefiyet ilkesi (TMK m. 599/II) gereği, mirasbırakanın haklarını iktisap ederken, borçlarından da sorumlu olacaktır. Bu noktada ceninin mirası reddi meselesi gündeme gelmektedir. Ceninin hak ehliyetini geciktirici şarta bağlı olarak kazandığı kabul edildiğinde, ana rahminde bulunduğu sürece mirasçılık sıfatını henüz kazanmış olmayacağı

²⁵ Aydın Ünver, s. 60, dn. 20.

²⁶ Nomer, s. 580; Aydın Ünver, s. 60. Farklı yönde görüş için bkz. Acabey, s. 190; Kırkbeşoğlu, s. 51.

sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla bu süre içinde kural olarak cenine bir yasal temsilci tayin edilmesi²⁷ ve yasal temsilcisinin cenin adına mirası reddetmesi mümkün görünmemektedir.²⁸

Burada cenin için mirası ret süresinin ne zaman başlayacağı hususu üzerinde durmak gerekir. TMK'nın 606. maddesine göre, mirası ret süresi ise 3 ay olup, bu süre yasal mirasçılar için, mirasçı olduklarını daha sonra öğrendikleri ispat edilmedikçe mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri; vasiyetname ile atanmış mirasçılar için ise, mirasbırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Medeni Kanunumuzda cenin için mirası ret süresinin ne zaman başlayacağını düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak öğretide TMK'nın 643/I. maddesinde yer alan "*Mirasın açıldığı tarihte mirasçı olabilecek bir cenin varsa paylaşma doğumuna kadar ertelenir*" hükmünden hareketle, cenin için mirası ret süresinin en erken ceninin sağ olarak tamamıyla doğduğu andan itibaren başlayacağı kabul edilmektedir.²⁹

Burada son olarak üzerinde durulması gereken bir diğer husus, mirasçılar arasında ceninin bulunması nedeniyle mirasın paylaşılmasının ertelenmesidir. Mirasbırakanın ölümü anında birden fazla mirasçının bulunması halinde söz konusu mirasçılar arasında bir miras ortaklığı meydana gelir ve mirasçılar mirasbırakanın malvarlığı üzerinde kanun gereği elbirliğiyle mülkiyet hakkına sahip olurlar (TMK m. 640).

Mirasçılar arasındaki elbirliği halinde hak sahipliği mirasın paylaşılması ile sona erer. Mirasçılardan her biri, sözleşme veya kanun gereği miras ortaklığını sürdürmekle yükümlü olmadıkça, her zaman mirasın paylaşılmasını, talep edebilir (TMK m. 642/I). Mirasın paylaşılmasının mirasçılar tarafından her zaman gerçekleştirilebilmesi veya hakimden talep edilebilmesi kuralının Kanun'dan doğan

²⁷ Özsunay, Gerçek Kişiler, s. 20; Arpacı, s. 8; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 225; Dural/Öğüz, s. 19; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 17; Helvacı, s. 7; Kurt, s. 197; Kılıçoğlu, s. 205; Aydın Ünver, s. 28. Kanun'da ceninin haklarının yasal temsilci aracılığıyla kullanılmamasının istisnaları bulunmaktadır. Bunlardan ilki TMK'nın 427/b. 3. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, ceninin menfaatleri gerekli kılarca doğumdan önce bir yönetim kayyımı atanır. Bir diğer istisna, kayyım evlilik birliği dışında ana rahmine düşmüş çocuklar için babalık davası açma imkanının tanınmış olmasıdır (TMK m. 301, 303/I).

²⁸ HELVACI, İlhan, Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Reddi, İstanbul, 2002, s. 14, dn. 29; Kurt, s. 187.

²⁹ Helvacı, İ., s. 14, dn. 29; Kurt, s. 187; Piotet, SPR IV/2, s. 557; Hausheer/Aebi-Müller, s. 18; EGGER, August, Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band I, Einleitung, Das Personenrecht (Art 1-89 ZGB), 2. Auflage, Zürich, 1930, Art. 31, N. 11. Öğretide ileri sürülen bir diğer görüşe göre ise, cenin için ret süresi mirasın açıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar (Abt, Praxiskomm., Art. 544, N. 7; Schwander, BSK ZGB II, Art. 544, N. 3; Tuor/Picenoni, BK, Art. 544, N. 1; ESCHER, Arnold, Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band III, Das Erbrecht, 1. Halbband: Die Erben (Art. 457- 579 ZGB), 2. Auflage, Zürich, 1937, Art. 544, N. 3).

en önemli istisnasını, mirasın açıldığı tarihte, yani mirasbırakanın ölümü anında, mirasçı olabilecek bir ceninin bulunması nedeniyle paylaşmanın ertelenmesi oluşturur (TMK m. 643/I). Mirasın paylaşılmasının ertelenebilmesi için ileride doğacak ceninin yasal ya da atanmış mirasçı olması açısından bir fark bulunmamaktadır.³⁰ Bu hüküm emredici niteliktedir. Mirasçı olacak bir ceninin varlığına rağmen, onun doğumu beklenilmeksizin mirasın paylaşılması halinde, cenin sağ olarak tamamıyla doğduğu takdirde söz konusu paylaşma hükümsüz olacağından, tekrar paylaşma talep edebilir.³¹ Bu sonuç, ister mirasın paylaşılması, paylaşma sözleşmesiyle ister mahkeme kararıyla yapılmış olsun, değişmeyecektir.

Cenin nedeniyle mirasın paylaşılmasının erteleneceği öngörülmemiş olsaydı mirasbırakanın ölümünde henüz kişilik kazanmamış olan cenin yokmuş gibi mirasın paylaşılması gerçekleştirilebilirdi. Ancak mirasbırakan ölümü anında henüz mirasçı olmayan cenin, sağ olarak tamamıyla doğduğunda, TMK'nın 28/II. maddesi uyarınca geçmişe etkili olarak hak ehliyetini kazanacağından, mirasçılık sıfatını da geçmişe etkili olarak kazanmış olacaktır. Dolayısıyla şayet mirasın paylaşılması ceninin doğumuna kadar ertelenmez gerçekleştirilir ise ileride ceninin sağ olarak tamamıyla doğması halinde söz konusu paylaşma geçersiz hale gelecektir. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, paylaşma işlemlerinin sürekli olarak değişmesini engellemek için, mirasın paylaşılmasının ceninin doğumuna kadar erteleneceğini düzenlemiştir (TMK m. 643/I).

TMK'nın 643/I. maddesinde mirasın paylaşılmasının ertelenebilmesi için mirasbırakanın ölümü anında bir ceninin var olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu noktada yumurta ile spermin tüpte döllenişmesiyle oluşturulan ve mirasbırakanın ölümü anında henüz ana rahmine yerleştirilmemiş olan embriyonun, babanın ölümünden sonra ana rahmine yerleştirilmesi halinde de, yine mirasın paylaşılması-

³⁰ Mirasın paylaşılmasının ertelenmesine sebep olan cenin, yasal veya iradi mirasçı olabilir. Mirasın paylaşılmasının ertelenmesine sebep olan ceninin yasal mirasçı olması halinde, onun mirasbırakanın çocuğu olması şart değildir. Örneğin mirasbırakanın yasal mirasçılarının ikinci zümre hisimlari olması ve mirasbırakandan üç ay önce ölen kardeşinin karısının hamile olması halinde de, ileride sağ olarak doğacak cenin mirasbırakana mirasçı olacağından, mirasın paylaşılmasının ertelenmesi gerekmektedir (İmre/Erman, s. 452; DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut, Türk Özel Hukuku C IV, Miras Hukuku, 5. bs., İstanbul, 2011, s. 470).

³¹ İmre/Erman, s. 452; Dural/Öz, s. 471; Mannsdorfer, s. 530 WEIBEL, Thomas, Praxiskommentar Erbrecht (Hrsgb.: ABT, Daniel/ WEIBEL, Thomas), Basel, 2007, Art. 605, N. 1; GRAHAM-SIEGENTHALER, Barbara, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf, 2012, Art. 605, N. 1. *Tuor/Picenoni*'ye göre, mirasçılar arasında cenin bulunması halinde mirasın paylaşılmasının cenin doğumuna kadar erteleneceğini öngören hüküm tamamlayıcı bir hukuk kuralı niteliğindedir. Dolayısıyla ceninin yasal temsilcisinin onay vermesi halinde ceninin doğumu beklenmeden mirasın paylaşılması gerçekleştirilebilir. Eğer yasal temsilcinin onayı alınmadan paylaşma yapılmışsa, o takdirde cenin tam ve sağ doğduğunda paylaşmaya itiraz edebilir (Tuor/Picenoni, BK, Art. 605, N. 2).

nın ertelenip ertelenmeyeceği sorusu akla gelmektedir. Yapay dölleme yoluyla tüpte oluşturulan embriyonun ana rahmine yerleştirilmesi için beklenen süre içerisinde babanın ölümü halinde, embriyo derhal ana rahmine yerleştirilmişse, böyle bir ihtimalde de mirasın paylaşılmasının erteleneceğini kabul etmek isabetli olacaktır (TMK m. 643/I kıyasen). Aynı şekilde dondurularak saklanan bir embriyonun, Üremeye Yardımcı Tedavi Uygulamaları ve Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in 20/(5). maddesine aykırı olarak, babanın ölümünden sonra ana rahmine yerleştirilmesi halinde de mirasın paylaşılmasının ceninin doğumuna kadar erteleneceğini kabul etmek gerekir. Zira yumurta ile sperm tüpte döllenmesiyle elde edilen embriyo, tam ve sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine transfer edildiği tarihten itibaren değil, tüpte döllenildiği tarihten itibaren hak ehliyetine ve dolayısıyla mirasçılık sıfatına sahip olacaktır. Her ne kadar tüpte dölleme yoluyla oluşturulan embriyo, miras açıldığı tarihte ana rahmine transfer edilmiş değilse de, ileride tam ve sağ doğmak şartıyla mirasçılık sıfatını kazanacaktır.

Burada karşımıza çıkacak bir diğer ihtimal dondurularak saklanan embriyonun mirasın paylaşılması tamamlandıktan sonra ana rahmine transfer edilmesidir. Belirtmek gerekir ki, mirasın paylaşılmasının, her durumda dondurulmuş embriyonun doğumuna kadar ertelenmesi beklenemez. Zira dondurularak saklanan embriyonun ana rahmine transfer edilip edilmeyeceği ya da ne zaman transfer edileceği belirsizdir. Bu itibarla, dondurulmuş embriyo, mirasın paylaşılması tamamlanmadan önce ana rahmine transfer edilmişse, ancak o zaman paylaşma ceninin doğumuna kadar ertelenir (TMK m. 643/I kıyasen). Ancak dondurulmuş embriyonun mirasın paylaşılmasından sonra ana rahmine transfer edilmesi, tam ve sağ doğmak koşuluyla, geçmişe etkili olarak dölleme anından itibaren mirasçılık sıfatını kazanmasına engel olmaz. Bu durumda dondurulmuş embriyodan tam ve sağ olarak dünyaya gelen çocuk, terekeyi veya bazı tereke mallarını elinde bulunduranlara karşı mirasçılıktaki üstün haklarını ileri sürerek miras sebebiyle istihkak davası açabilir.³²

B. Ceninin Mirasçı Atanması

Cenin, ölüme bağlı tasarruf yoluyla mirasçı atanması mümkündür. Ceninin vasiyetname yoluyla mirasçı atanması konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamakla birlikte, yasal temsilcisi aracılığıyla miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafını teşkil edip edemeyeceği tartışmalıdır. Ceninin hak ehliyetini bozucu şarta bağlı olarak kazandığını kabul eden görüşe göre, yasal

³² Kurt, s. 201.

temsilci ceninin menfaatlerine aykırı olmamak kaydıyla, cenin adına mirasbırakan ile olumlu miras sözleşmesi yapabilir.³³ Buna karşılık, ceninin hak ehliyetini geciktirici şarta bağlı olarak kazandığını kabul eden görüşe göre, cenin ana rahminde iken yasal temsilci onun adına hukuki işlem yapamayacağından, olumlu miras sözleşmesi de yapamaz.³⁴

Mirasçı atamayı düzenleyen TMK'nın 516/I. maddesine göre, mirasbırakan mirasının tamamı veya belirli bir oranı için bir veya birden fazla kişiyi mirasçı tayin edebilir. Sözü edilen hüküm kapsamında mirasbırakan, cenini terekenin tamamı veya belirli bir oranı için mirasçı atayabilir. Ceninin sağ doğmak şartıyla mirasçı olacağı kuralından (TMK m. 582/I) hareketle, mirasbırakanın mirasçı atadığı kimsenin, onun ölümü anında ana rahminde olduğu takdirde, tam ve sağ doğmak şartıyla mirasçı olabileceği sonucuna varılmaktadır.

C. Ceninin Belirli Mal Vasiyeti Alacaklısı Olması

Mirasbırakan ölümüne bağlı tasarrufla cenini terekenin tamamı veya belirli bir oranı için mirasçı olarak atayabileceği gibi, cenin lehine belirli mal vasiyeti de yapabilir. TMK'nın 580. maddesinde mirasçı olmak için gerekli olan mirasbırakanın ölümünde mirasa ehil olarak sağ olmak şartı, 581/I. maddesinde, vasiyet alacaklısı olabilmek için bir kez daha tekrarlanmıştır.

TMK'nın 581/I. maddesinde vasiyet alacaklısı olabilmek için mirasbırakanın ölümünde mirasa ehil olarak sağ olmak şartı öngörülmüş ise de, TMK'nın 582/I. maddesi uyarınca cenin, sağ doğmak şartıyla mirasçı olacağından, mirasbırakanın ölümü anında ana rahminde bulunan ceninin, sağ doğduğu takdirde, belirli mal vasiyeti alacaklısı olması da mümkündür.³⁵ Cenin sağ olarak doğduğunda, lehine vasiyet olunan malı iktisap edebilmesi için, vasiyet borçlusunun, vasiyet konusu malın devri için gerekli olan işlemleri yapmış olması gerekmektedir. Örneğin, vasiyet konusu mal taşınırsa, taşınırın zilyetliğini vasiyet alacaklısına devretmesi; taşınmaz ise, bunu tapuda vasiyet alacaklısı adına tescil ettirmesi gerekir.

D. Ceninin Artmirasçı Olarak Atanması

Artmirasçı atama, TMK'nın 521-525. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TMK'nın 521. maddesine göre, mirasbırakan ölümüne bağlı tasarrufla önmirasçı

³³ KOHLER-VAUDAUX, Maryam, *Le début de la personnalité juridique et la situation juridique de l'enfant à naître*, Zürich, 2006, s. 242, naklen Kurt, s. 187.

³⁴ Özsunay, *Gerçek Kişiler*, s. 20; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 204; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 19; Kurt, s. 187; Kılıçoğlu, s. 205.

³⁵ Mannsdorfer, s. 523; Kurt, s. 188; Kılıçoğlu, s. 205; Abt, *Praxiskomm.*, Art. 544, N. 6; Escher, *ZK*, Art. 544, N.1; Tuor/Piceni, *BK*, Art. 544, N. 1.

atadığı kişiyi, mirası artmirasçıya devretmekle yükümlü tutabilir. Burada terekeyi artmirasçıya devretmekle yükümlü olana önmirasçı, ardından mirasçı olacak kişiye de artmirasçı denilmektedir.

Mirasbırakanın yasal mirasçısı olabilmek için onun ölümünde hiç değilse dölleniş olarak mevcut bulunmak gerekli olduğu halde, TMK'nın 583/I. maddesinde artmirasçı tayini bakımından bu kural yumuşatılmıştır.³⁶ Söz konusu maddeye göre, mirasbırakanın mirasın açıldığı anda henüz var olmayan bir kimseye artmirasçı veya artvasiyet alacaklısı olarak, tereke veya terekeye ait belirli bir malı bırakılabilir. Bu hüküm uyarınca ileride doğacak çocuğun artmirasçı veya artvasiyet alacaklısı olabilmesi için, mirasbırakanın ölümü anında cenin durumunda bulunması şart değildir. Mirasın açıldığı anda henüz cenin olarak bile ana rahmine düşmüş olmayan *nondum conceptus* bir varlık, mirasbırakan tarafından artmirasçı olarak tayin edilebilecek veya artvasiyet alacaklısı olabilecektir.

Mirasbırakanın henüz doğmamış veya cenin olarak bile ana rahmine düşmemiş olan (*nondum conceptus*) bir kimseyi artmirasçı veya artvasiyet alacaklısı olarak atamasına kurucu (inşai) artmirasçı atama (kurucu fevkalade ikame) adı verilmektedir.³⁷ Bu durumda önmirasçı veya önvasiyet alacaklısı tereke mallarını artmirasçıya veya artvasiyet alacaklısına (yani ileride doğacak çocuğa) geçirme yükümlülüğü altında iktisap edecektir (TMK m. 524/II). Bu durumda artmirasçının mirasa kavuşabilmesi için, mirasbırakan tarafından mirasın artmirasçıya geçişinin öngörüldüğü tarihte, eğer böyle bir tarih öngörülmemişse önmirasçının öldüğü tarihte hiç değilse dölleniş olması gerekir (TMK m. 522 /I, m. 525/I). O halde, artmirasçı olarak atanan *nondum conceptus*, kurucu (fevkalade) ikamenin açıldığı yani mirasın önmirasçıdan artmirasçıya intikal edeceği anda doğmuş, en azından dölleniş olmalıdır. Bu durumda cenin sağ doğmak şartıyla TMK'nın 583. maddesi çerçevesinde artmirasçı sıfatıyla mirası kazanabilecektir.³⁸ Ancak artmirasçı atanan cenin sağ olarak doğmazsa, miras önmirasçıya; önmirasçı ölmüşse onun mirasçılarına kesin olarak geçer (TMK m. 522/III).

³⁶ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, Miras Hukuku, 3. bs., İstanbul, 1987, s. 526; Kılıçoğlu, s. 206.

³⁷ ÖZTAN, Bilge, Miras Hukuku, 6. bs., Ankara, 2014, s. 328; Dural/Öz, s. 172; İmre/Erman, s. 145; Serozan/Engin, s. 416; Kocayusufpaşaoğlu, s. 526; Oğuzman, s. 157; İnan/Ertaş/Albaş, s. 456. Ceninin artmirasçı atanması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZDEMİR, Hayrunnisa, "Henüz Var Olmayan Kişilerin ve Ceninin Art Mirasçı Olarak Atanması", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, Sy. 1, 2013, <http://www.kazanci.com/kho2/hebb/files/makale-hayrunnisaozdemir-9.htm>, E.T.: 05.06.2016.

³⁸ Serozan/Engin, s. 416; İmre/Erman, s. 152; İnan/Ertaş/Albaş, s. 240; Dural/Öz, s. 177; TUOR, Peter, Berner Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, III. Band Das Erbrecht, 1. Abteilung: Die Erben (Art. 457-536 ZGB), Bern, 1952, Art. 493, N. 3; Escher, ZK, Art. 493, N. 4.

Kurucu (fevkalade) ikamenin açıldığı yani mirasın önmirasçıdan artmırasçıya intikal edeceği anda henüz sağ (döllenenmiş) olmayan varlığın (nondum conceptusun) mirasçı olamaması miras hukukunun temel prensiplerine de uygun düşmektedir.³⁹ Yukarıda ifade edildiği üzere, mirasçı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında en azından döllenmiş olarak mevcut bulunmak gerekir.

SONUÇ

Kişiliğin kazanılması, çocuğun tam ve sağ olarak doğması geciktirici şartına bağlıdır. TMK'nın 28/II. maddesine göre, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda kazandığı kişiliği, ana rahmine düştüğü andan itibaren, yani geçmişe etkili olarak hüküm doğurur. Söz konusu maddede yer alan “*ana rahmine düştüğü an*” ifadesi, bilimsel gelişmeler ışığında, kanunun güncel ve amaca uygun yorumuyla “*dölllenme anı*” yani “*embriyonun oluştuğu an*” şeklinde anlaşılması ve yapay döllenme halinde hak ehliyetinin tüpte döllenme anından itibaren kazanıldığı kabulü daha yerinde bir çözüm olacaktır.

Cenin hak ehliyetini geçmişe etkili olarak kazanacağını öngören kuralın, miras hukukuna ilişkin hükümlerde yansımalarına rastlanmaktadır. Ceninin sağ doğmak koşuluyla mirasçı olacağını düzenleyen hüküm (TMK m. 582/I) ile mirasçılar arasında cenin bulunması halinde mirasın paylaşılmasının onun doğumuna kadar erteleneceğini belirten hüküm (TMK m. 643/I), TMK'nın 28. maddesinin miras hukukundaki uzantısıdır.

TMK'nın 582/I. maddesinde ceninin sağ doğmak koşuluyla mirasçı olacağı öngörülmüş ise de, çocuğun hak ehliyetini döllenme anından itibaren kazanacağına ilişkin kabule uygun olacak şekilde, sperm ile yumurtanın ana rahmi dışında döllendirilmesi yoluyla oluşturulan embriyonun mirasbırakanın ölümünden sonra ana rahmine yerleştirilmesi halinde de, tam ve sağ doğan çocuğun mirasçı olabileceği sonucuna varmak gerekir.

Kanun koyucu TMK'nın 582/I. maddesinde, yasal ve iradi mirasçılık ayrımı yapmaksızın, sağ doğmak koşuluyla ceninin mirasçı olacağını öngörmüştür. Bu itibarla cenin sağ doğmak koşuluyla yasal mirasçı olabileceği gibi, ölüme bağlı tasarrufla mirasçı atanması da mümkündür. Ayrıca mirasbırakanın ölümü anında ana rahminde bulunan cenin, sağ doğduğu takdirde, belirli mal vasiyeti alacaklısı da olabilir.

TMK'nın 643/I. maddesinde, mirasbırakanın ölümü anında mirasçı olabilecek bir cenin varsa, mirasın paylaşılmasının onun doğumuna kadar ertelene-

³⁹ Serozan/Engin, s. 421.

ceği ifade edilmiştir. Yumurta ile spermin tüpte döllenmesiyle elde edilen embriyonun, tam ve sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine transfer edildiği tarihten itibaren değil, tüpte döllenildiği tarihten itibaren hak ehliyetine ve dolayısıyla mirasçılık sıfatına sahip olacağı dikkate alındığında, bu embriyo, mirasbırakanın ölümü anında ana rahmine transfer edilmiş olmamakla birlikte, ölümünden sonra ana rahmine transfer edilmişse, bu halde de mirasın paylaşılmasının ceninin doğumuna kadar ertelenmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Aksi takdirde tüpte döllenme yoluyla elde edilen embriyo, mirasın paylaşılmasından önce ana rahmine transfer edilmiş, ancak ceninin varlığına rağmen mirasın paylaşılması ertelenmemişse, ileride sağ olarak dünyaya gelen çocuk, mirasçılık sıfatını geçmişe etkili olarak kazanacağından, bu halde mirasın paylaşılması hükümsüz olacaktır.

Buna karşılık tüpte dölendirmiş bir embriyonun varlığı, bu embriyo ana rahmine transfer edilmedikçe, mirasın paylaşılmasının ertelenmesini gerektirmez. Ancak dondurulmuş embriyonun mirasın paylaşılmasından sonra ana rahmine transfer edilmesi, çocuğun tam ve sağ doğmak koşuluyla, geçmişe etkili olarak döllenme anından itibaren mirasçılık sıfatını kazanmasına engel olmaz. Bu durumda dondurulmuş embriyodan tam ve sağ olarak dünyaya gelen çocuk, terekeyi veya bazı tereke mallarını elinde bulunduranlara karşı mirasçılıktaki üstün haklarını ileri sürerek miras sebebiyle istihkak davası açabilir.

KAYNAKÇA

- ABT, Daniel, Praxiskommentar Erbrecht (Hrsgb.: ABT, Daniel/ WEIBEL, Thomas), Basel, 2007. (*Praxiskomm.*)
- ACABEY, M. Beşir, Soybağı: Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocukların Mirasçılığı, İzmir, 2002.
- AKİPEK, Jale G./AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ KARAMAN, Derya, Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, C. I, 9. bs., İstanbul, 2012.
- ARPACI, Abdülkadir, Kişiler Hukuku: Gerçek Kişiler, İstanbul, 2000.
- AYDIN ÜNVER, Tülay, Ceninin Hukuki Konumu, İstanbul, 2011.
- BERETTA, Pierra, Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I (Art. 1-456 ZGB) (Hrsgb.: Heinrich HONSELL/Nedim Peter VOGT/ Thomas GEISER), 4. Auflage, Basel, 2010. (*BSK ZGB I*)
- BREITSCHMID, Peter, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht inkl. Kindes- und Erwachsenenschutzrecht, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf, 2012. (*Handkomm.*)
- BUCHER, Andreas, Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz, 4. Auflage, Basel, 2009.
- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan, Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku, 11. bs., İstanbul, 2011.
- DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut, Türk Özel Hukuku C. IV, Miras Hukuku, 5. bs., İstanbul, 2011.
- EGGER, August, Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band I, Einleitung, Das Personenrecht (Art 1-89 ZGB), 2. Auflage, Zürich, 1930.
- ESCHER, Arnold, Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band III, Das Erbrecht, 1. Halbband: Die Erben (Art. 457- 579 ZGB), 2. Auflage, Zürich, 1937. (*ZK*)
- GRAHAM-SIEGENTHALER, Barbara, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf, 2012. (*Handkomm.*)
- HATEMİ, Hüseyin, Kişiler Hukuku İstanbul, 2013.
- HAUSHEER, Heinz/AEBI-MÜLLER, Regina E., Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, 2. Auflage, Bern, 2008.
- HELVACI, İlhan, Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Reddi, İstanbul, 2002. (*Helvacı, İ*)
- HELVACI, Serap, Gerçek Kişiler, 3.bs., İstanbul, 2011.
- HOFER, Sibylle/HRUBESCH-MILLAUER, Stephanie/ROBERTO, Vito, Einleitungsartikel und Personenrecht, Bern, 2011.

- HÜRLİMANN-KAUP, Bettina/SCHMID, Jörg, Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf, 2010.
- İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan, Miras Hukuku, 8. bs., İstanbul, 2011.
- İNAN, Ali Naim/ERTAŞ, ŞEREF/ALBAŞ, Hasan, Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, 8. bs., Ankara, 2012.
- KESKİN, Dilşad, “Doğum Öncesi Gerçekleşen Zarar Verici Fiil Sebebiyle Tazminat: Ceninin Tazminat Talebi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Sy. 1-2, 2013, s. 743-774.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M., Medeni Hukuk, Ankara, 2016.
- KIRKBEŞOĞLU, Nagehan, Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları, İstanbul, 2006.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, Miras Hukuku, 3. bs., İstanbul, 1987.
- KOHLER-VAUDAUX, Maryam, Le début de la personnalité juridique et la situation juridique de l'enfant à naître, Zürich, 2006.
- KURT, Leyla Müjde, “Cenin Malvarlığı Hakları”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, Sy. 1, 2011, s.178-209.
- MANNSDORFER, Thomas M., “Rights of Embryo and Fetus in Private Law”, Swiss Reports Presented at the XVIth International Congress of Comparative Law, Part II, Zurich, 2002, s. 515-554.
- NOMER, Haluk, “Sunî Döllenne Dolayısıyla Ortaya Çıkabilecek Nesep Problemleri”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul, 2000, s. 545-594.
- OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, Kişiler Hukuku: Gerçek ve Tüzel Kişiler, 12. bs., İstanbul, 2012.
- OĞUZMAN, M. Kemal, Miras Hukuku, 6. bs., İstanbul, 1995.
- OĞUZOĞLU, H.Cahit, Medeni Hukuk, Şahsın Hukuku-Aile Hukuku, 5. bs., Ankara, 1963.
- ÖZDEMİR, Hayrunnisa, “Henüz Var Olmayan Kişilerin ve Ceninin Art Mirasçı Olarak Atanması”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, Sy. 1, 2013, s.
- ÖZSUNAY, Ergun, Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, 4. bs., İstanbul, 1979. (Gerçek Kişiler)
- ÖZSUNAY, Ergun, “Hayatın Başlangıcı ve Sonuna İlişkin En Önemli Hukuksal Sorunlar”, Bülent Davran'a Armağan, İstanbul, 1998, s. 2-58. (Hayatın Başlangıcı)
- ÖZTAN, Bilge, Şahsın Hukuku: Hakiki Şahıslar, 6. bs., Ankara, 1994. (Şahsın Hukuku)
- ÖZTAN, Bilge, Miras Hukuku, 6. bs., Ankara, 2014. (Miras Hukuku)

- PEDRAZZINI, Mario/OBERHOLZER, Niklaus, Grundriss des Personenrechts, 4. Auflage, Bern, 1993.
- PIOTET, Paul, Schweizerisches Privatrecht, Erbrecht, Band IV/2, Basel/Stuttgart, 1981. (*SPR IV/2*)
- RIEMER, Hans Michael, Personenrecht des ZGB, 2. Auflage, Bern, 2002.
- SCHWANDER, Ivo, Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB) (Hrsgb.: Heinrich HONSELL/Nedim Peter VOGT/Thomas GEISER), 2. Auflage, Basel, 2003. (*BSK ZGB II*)
- SEROZAN, Rona, Çocuk Hukuku, 2. bs., İstanbul, 2005. (*Çocuk Hukuku*)
- SEROZAN, Rona, Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku, İstanbul, 2011. (*Medeni Hukuk*)
- SEROZAN, Rona/ENGİN, B. İlkay, Miras Hukuku, 4. bs., Ankara, 2014.
- TUOR, Peter, Berner Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, III. Band Das Erbrecht, 1. Abteilung: Die Erben (Art. 457-536 ZGB), Bern, 1952. (*BK*)
- TUOR, Peter/SCHNYDER, Bernhard/SCHMID, Jörg/RUMO-JUNGO, Alexandra, Das Schweizerisches Zivilgesetzbuch, 13. Auflage, Zürich, 2010.
- TUOR, Peter/PICENONI, Vito, Berner Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, III. Band, Das Erbrecht, 2. Abteilung: Die Erbgang (Art. 537-640 ZGB), 2. Auflage, Bern, 1966. (*BK*)
- WILDISEN, Christoph, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht, 2. Auflage, Zürich-Basel- Genf, 2012. (*Handkomm.*)
- WEIBEL, Thomas, Praxiskommentar Erbrecht (Hrsgb.: ABT, Daniel/ WEIBEL, Thomas), Basel, 2007. (*Praxiskomm.*)
- ZEVKLİLER, Aydın/ACABEY, Beşir/GÖKYAYLA, Emre, Medeni Hukuk, 6. bs., İzmir, 2000.